

SPIONNENFAMILIE

CHRISTINE KUEHN

SPIONNENFAMILIE

Het ongeloofelijke verhaal van een nazigezin op Hawaï
en hun cruciale rol bij de aanval op Pearl Harbor

Nieuw Amsterdam

Eerste druk 2025

© 2025 Mark Schiponi and Christine Kuehn Schiponi

Oorspronkelijke titel *Family of Spies*

Oorspronkelijke uitgever Macmillan

© 2025 Nederlandse vertaling Louise Koopman/Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Tekstredactie Marianne Tieleman

Correctie Joke Jonkhoff

Omslagontwerp Jan van Zomeren

Omslagbeelden familiearchief Christine Kuehn

Ontwerp binnenwerk Yulia Knol

Auteursfoto Emily Burkhard

NUR 686

ISBN 978 90 468 3462 6

www.nieuwamsterdam.nl

Nieuw Amsterdam maakt deel uit van Park Uitgevers

Inhoud

Voorwoord	11
1 'Niets zeggen'	15
2 Het geheim	23
3 'In het donker leidden ze met z'n tweeën de aanval op Pearl Harbor'	29
4 Hoe wordt iemand een nazispion?	37
5 In de ban raken	43
6 De beurskrach	53
7 Wraak	64
8 Een toevallige ontmoeting	69
9 'Opgelost in het niets!'	79
10 Bushido: 'De weg van de krijger'	94
11 De dertig belangrijkste vrouwelijke spionnen ter wereld	110
12 Special agent op Oahu	115
13 Het paradijs dreigt een hel te worden	123
14 Trukendoos	134
15 Een duidelijke waarschuwing	148
16 De laatste dagen	158
17 7 december, 1941: X-Day	174
18 Gevangengenomen	185

19	Achter prikkeldraad	193
20	‘Ik ging ervan uit dat we geëxecuteerd zouden worden’	200
21	De rechtszaak	207
22	Het vonnis	215
23	De saboteurs in de onderzeeërs	221
24	‘Er zullen voorbereidingen worden getroffen voor een executie vroeg in de morgen’	228
25	‘Red Eberhard voor me!’	233
26	Waarheen?	248
27	De afrekening	258
28	Verzoening	263
	Nawoord	275
	Dankwoord	278
	Appendix	280
	Verantwoording bronnen	290
	Noten	291

*Voor mijn kinderen: je familie kies je niet uit, maar je kunt wel
kiezen wat voor iemand je wilt zijn en wat je wilt nalaten aan
de wereld. Begin met liefde, dan volgt de rest vanzelf.*

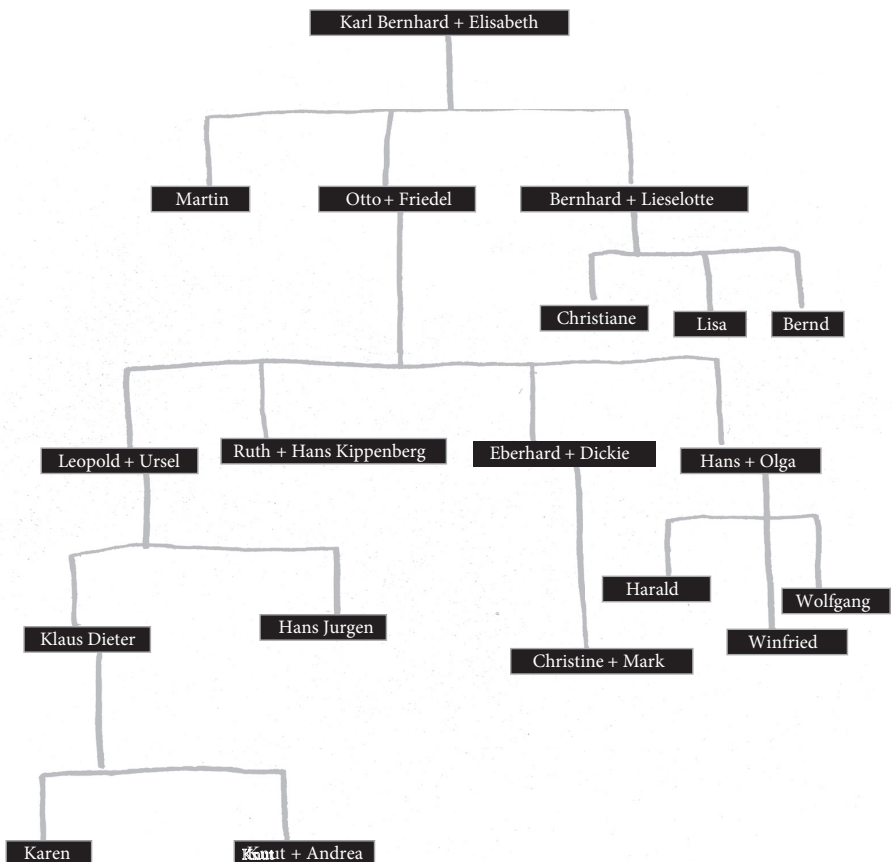
OAHU

PEARL HARBOR

Stamboom van de familie Kuehn

Voorwoord

Winter 1964. De wielen van het landingsgestel van de Boeing 707 van Lufthansa raakten met een harde klap de landingsbaan van de luchthaven van München. De passagiers werden door elkaar geschud, de meesten hadden wat zitten dommelen tijdens de tien uur durende vlucht vanuit New York. Het geraas van het automatische remsysteem deed ze uit hun halfslaap opschrikken.

Toen het vliegtuig eindelijk tot stilstand was gekomen, stond de aantrekkelijke vrouw van middelbare leeftijd op en pakte haar tas uit het bagagevak. Ze streek haar jas glad en schuifelde met de andere passagiers naar voren, het vliegtuig uit. Een koude februariwind woei haar tegemoet toen ze voorzichtig de metalen trap afdaalde en over het beijzelde voetpad naar de gate wandelde. Ze liep naar de balie van het autoverhuurbedrijf en nam de sleutels in ontvangst van de auto die al op haar stond te wachten.

Ze begon aan de rit van drie uur, door valleien tussen steile heuvels, de flanken bedekt met enorme dennen, esdoorns en zilversparren, waarna ze uiteindelijk belandde bij de zuidoostelijke grens van West-Duitsland, de uitlopers van het Beierse Woud. Ze reed naar haar eindbestemming, een gebouwtje van twee verdiepingen met daarin een paar appartementen. Het duister was een paar uur geleden al ingetreden, alleen een zwak maanlicht verlichtte het voetpad waarover ze naar de deur liep. Zelfs in het

halfdonker zag het gebouw er uitgewoond uit, witte verf bladerde van de dakgoten en het houtwerk.

Zoals afgesproken lag de sleutel onder de mat. De familie had alles naar degelijk Duits gebruik geregeld. Ze stak de sleutel in het slot.

Het was stikdonker in het kleine appartement, de bedompte lucht van sigarettenrook sloeg haar tegemoet toen ze naar binnen stapte. Zonder tijd te verspillen liep ze naar het wandmeubel aan de andere kant van de kamer en begon dat uit te ruimen. Ze bladerde door oude krantenartikelen in een map, gooide ze daarna in een doos die voor haar voeten op de grond stond. Meer mappen volgden. Stof wolkte op toen ze een paar dikke, gebonden boeken pakte die daar jaren onaangeraakt hadden gestaan, ze gooide ze in de volgende doos. Fotoalbums, bundeltjes brieven, familiedocumenten, alles werd zonder ze echt goed te bekijken in de dozen gegooid. Toen ze klaar was, stonden er vijf kartonnen dozen vol spullen op de grond en waren de planken leeg. Ze boog zich voorover, tilde een doos op en bracht die naar buiten.

Plots boorde het licht van koplampen zich door het donker, de auto parkeerde naast de hare op het verlaten parkeerterrein. Een man, tener gebouwd en traag bewegend, stapte uit. Haar jongere broer. Ze omhelsden elkaar langdurig, de vrouw troostte de snikkende man.

De dozen werden in de auto geladen en samen reden ze naar een nabijgelegen plek. Daar laadden ze de dozen uit, zetten ze op het gras, boven op elkaar. Toen ze klaar waren goot de vrouw benzine over de stapel, haalde een doosje lucifers tevoorschijn, streek een lucifer af en gooide die op een van de dozen.

Het begon met een zwak vlammetje, maar al snel verspreidde het vuur zich van de ene doos naar de andere, tot alles brandde. De vlammen laiden op, vraten zich een weg door de dozen met documenten, doorsneden de stilte met een zacht smakkend geluid. Broer en zus aanschouwden als gehypnotiseerd het tafereel,

hun gezichten lichtten flets geel op, zwijgend zagen ze hoe hun familiegeschiedenis in vlammen opging. Ze pakte zijn hand en omklemde die tot alles vergaan was tot as.

De vrouw heette Ruth, ze was mijn tante. Haar broer was mijn oom Hans. Die nacht verbrandden ze met z'n tweeën onze familieliedocumenten op een verlaten veldje in het Beierse Woud, in de hoop zichzelf en hun familie te verlossen van de tragedie die hen een groot deel van hun leven achtervolgd had. Dertig jaar daarvoor, in de jaren dertig in Berlijn, waren de ouders van Ruth en Hans, mijn grootouders, begonnen aan een roekeloze jacht naar geld en macht die van invloed was geweest op het verloop van de Tweede Wereldoorlog en die verpletterende gevolgen had gehad voor onze familie.

Ruth had altijd geweten dat deze dag ooit zou aanbreken. Ik weet zeker dat ze hem vreesde, maar iets in haar moet er ook naar hebben uitgekeken. Misschien dacht ze op dat moment: *Ik ben vrij, eindelijk zijn we allemaal vrij.*

Alleen was dat niet zo.

‘Niets zeggen’

Als kind geloof je de verhalen die je vader je vertelt. Mijn vader, een aimabele maar imponerende man van 1,90 meter lang, met een forse borstelsnor en een niet te missen Duits accent dat mijn vrienden de stuipen op het lijf joeg, was dol op verhalen vertellen. Het gezin waar hij in was opgegroeid, was vanuit Duitsland naar Hawaï geëmigreerd toen hij nog een kind was, maar hij raakte zijn Duitse accent nooit helemaal kwijt. Onze honden, Nase en Scheu, hadden Duitse namen gekregen, een verwijzing naar zijn wortels, maar verder liet hij weinig los over zijn verleden en wat hem gevormd had, we hadden geen idee.

In plaats daarvan schiep hij er een groot genoeg in om verhalen op te dissen over krokodillen die tevoorschijn kwamen uit het onkruid in onze tuin in Jacksonville, Florida, die onze hond opgegeten zouden hebben als mijn vader hem niet op het nippertje had kunnen redden. Of over een klein jongetje dat alleen in de berm van de snelweg drentelde en gered werd door een lange dappere man – natuurlijk mijn vader. Omdat ik van hem hield, knikte ik braaf wanneer mijn vader naast me op de bank zat of zijn hoofd schudde als we in de auto naar de supermarkt reden en zei: ‘Crissie, je raadt nooit wat me vandaag toch overkwam.’

Op zo’n moment stopte ik acuut met waar ik ook maar mee bezig was en ging rechtop zitten. Uit ervaring wist ik dat die verhalen wel even konden duren.

‘Ik reed op de snelweg en toen zag ik een kleine gestalte een stukje verderop voor me op de middenstreep van de weg,’ vervolgde hij. ‘Het zag er gek uit, dus ik stopte. Crissie, weet je wat het was?’

Een peuter, dacht ik. Er leek altijd een peuter te zijn, hoewel de verhalen nooit helemaal hetzelfde waren, details kwamen en gingen in de loop van de jaren en de leeftijd en het uiterlijk van de peuter verschilde nog weleens. Maar een paar dingen bleven altijd hetzelfde. Het kind was altijd een jongetje, in z’n eentje achtergelaten, en het kroop over de snelweg of het was ergens in de berm van een eenzame weg in de steek gelaten. Mijn vader was altijd de held, daar ter plekke om de verloren ziel te redden.

Eerst dacht ik dat het allemaal echt gebeurd was. Maar daarna begreep ik dat het iets anders was: het waren fantasieën, liefdevol bij elkaar verzonnen door de sterke verbeeldingskracht van mijn vader. Maar waarom? Waarom deze verhalen en geen herinneringen aan Berlijn, of grappige dingen die mijn zusjes, mijn broer en ik deden in onze jeugd? Wat de verwarring nog groter maakte was dat mijn vader nooit glimlachte als hij zijn verhalen vertelde, geen lachje aan het eind, of een hint dat het allemaal maar een grap was. Hij deed alsof de verhalen net zo echt waren als de koppen in de *The Florida Times-Union* die de krantenjongen elke dag met een klap op onze oprit gooide.

Er waren wel een paar kleine aanwijzingen dat deze verhalen andere pijnlijker verhalen vervingen. Ooit, tijdens Kerstmis, had zijn kleindochter in de muziekles op de crèche geleerd om ‘O Tannenbaum’ te zingen. Daar stond ze, voor de blinkende lichtjes van de net versierde boom en zong ons allemaal toe, met haar hoge engelachtige stemmetje zong ze de woorden van het oude volksliedje, in het Duits. Ik wierp snel een blik op mijn vader. Tranen stroomden over zijn wangen. Ik voelde hoe mijn adem stokte. Het paste zo niet bij hem. Toen ze klaar was met het liedje liep hij naar zijn kleindochter toe, zakte op zijn hurken,

nam haar in zijn armen en hilde. Mijn zusjes, mijn broer en ik keken toe, we wisten niet wat we moesten zeggen.

Als hij het over zijn verleden had, beschreef mijn vader zijn ouders, en eigenlijk zijn hele jeugd, in vage flarden, met weinig details. De verhalen deden me denken aan oude telegrammen: *Ik woonde in Oahu, in Hawaïi, tot aan mijn eindexamen aan de Punahou High School in 1944. Stop. Ik ging in militaire dienst en vocht in de Tweede Wereldoorlog. Stop. Ik werd naar Okinawa gestuurd en onderscheiden met een Bronze Star. Stop.* Zo beschreef hij ook zijn familie: *Mijn vader diende als officier bij de marine voordat hij omkwam in een auto-ongeluk. Stop.* Einde verhaal.

Af en toe glipten er wat details tussendoor, maar die gingen vooral over andere mensen of over de grotere historische machten die hem de oorlog in hadden gestuurd. 'Ik ging naar de South Pacific en niet naar Europa om te vechten, omdat Amerikaanse soldaten met een Duitse naam het flink te verduren kregen als ze door de nazi's werden gevangengenomen,' zei hij een keer, 'omdat ze hun vaderland hadden verraden. Ze zeiden dat een Amerikaanse soldaat met Duits bloed verschrikkelijk gemarteld zou worden als hij door de Duitsers werd opgepakt.' Zijn gezicht vertoonde geen enkele uitdrukking.

Maar dan nam de telegramstijl weer de overhand. *Ik werd opnieuw uitgezonden, naar Korea, daarna verhuisde ik naar New Jersey en trouwde met mijn eerste vrouw. Stop. We kregen twee zonen, maar scheidden uiteindelijk. Stop. Ik trouwde met je moeder en we gingen in Jacksonville wonen. Stop. Ze had al drie kinderen uit haar vorige huwelijk. Stop. Jij werd in 1963 geboren. Stop.*

Het had allemaal geleid tot een rustig, normaal leven. Mijn moeder was onderwijzeres op mijn lagere school, leidster bij de meisjesafdeling van de padvinderij waar mijn zusjes bij zaten en ze was het hart van ons gezin. Vader werkte voor een verzekeringsmaatschappij, speelde elke zaterdag golf en coachte mijn softbalteam. Mijn zussen en broer uit het eerste huwelijk van mijn moeder waren veel ouder en al uit huis toen ik naar de

middelbare school ging. Het grootste deel van mijn jeugd waren we met z'n drieën: mijn moeder, vader en ik. Een hecht gezin.

Uren bracht ik alleen met mijn ouders door, vooral met mijn moeder. We bespraken alles, haar jeugd, haar werk, haar familie. Ze was opgegroeid in een klein stadje in South Carolina, in een enorme *extended family*. Als we daar op bezoek gingen, had ik het gevoel dat iedereen een of andere verre neef of nicht van me was. Terugkijkend realiseer ik me dat mijn moeders familie een gat vulde bij mijn vader, want zijn familie was er niet.

Mijn vader hield ons weg bij zijn eerste gezin. Hij had het bijna nooit over zijn vroegere vrouw en de kinderen uit dat huwelijk en ze hadden geen contact. Een foto van zijn twee zonen op zijn kantoor was het enige wat we van hen wisten.

In ons gezin hadden we het nooit over het verleden van mijn vader. Maar op een saaie warme avond in juni in 1976, verscheen zijn verleden ineens aan de voordeur. We zaten te eten toen de bel ging. Ik sprong op om open te doen, in de hoop dat het een vriendje uit de buurt was met wie ik buiten een beetje kon rondhangen. Maar in plaats daarvan stond er een man op de stoep, lang en tanig, hij leek erg op mijn vader.

‘Kan ik iets voor u doen?’ vroeg ik, een beetje schaapachtig.

‘Is je vader thuis?’ antwoordde hij.

Ik had geen idee wie deze rijzige vreemdeling met borstelsnor was, dus ik rende terug naar de keuken. ‘Hé, pap, er staat een man bij de voordeur, hij lijkt op jou. Hij zegt dat hij je kent.’

Mijn vader stond snel op en verdween de gang in. Toen hij bij de deur kwam, herkende hij de man meteen. Het was alsof hij in de spiegel keek. Aan de andere kant van de hordeur stond een man van ergens in de twintig, lang, net als mijn vader, zijn gezicht verborgen achter het rooster van de deur.

Het was zijn oudste zoon, mijn stiefbroer, die hij al tien jaar niet had gezien. Hij vertelde me later hoe de hereniging met zijn vader was verlopen. ‘Niets over de familie zeggen, ze weten van niks!’ was het eerste wat mijn vader zei toen hij naar buiten liep

en de deur achter zich dichtdeed. Hij begon over zijn ouders en zijn broers en zus. Daarna omhelsde hij zijn zoon.

Toen begreep ik er niks van, maar terugkijkend was dit het moment dat ik voor het eerst een glimp opving van de geheimen van mijn vader.

Later kwam ik erachter dat hij niet altijd zo geheimzinnig en cryptisch was geweest over zijn verleden. Hij was relatief jong getrouwd, toen hij 23 was. Hij had zijn vrouw alles verteld, over zijn tragische jeugd, wat zijn familie allemaal fout had gedaan. Hij was jong en verliefd, en hij had niets te verbergen.

Ze kregen twee zonen en leidden een rustig, gelukkig leven in een buitenwijk, eindelijk had hij de tragedies uit zijn verleden overwonnen en verdrongen naar de krochten van zijn geheugen. Maar naarmate de tijd verstreek, begon het bouwwerk langzaam in te storten. Tegen de tijd dat de jongens uit de luiers waren, vonden er steeds vaker schreeuwende ruzies plaats tussen mijn vader en zijn eerste vrouw.

Ze hadden heftige ruzies, waarbij beide partijen elkaar bestookten met smerige beledigingen. Tegen het einde, toen de liefde wel zo ongeveer opgedroogd was, begon zijn vrouw hem aan te vallen met wat het meest pijn deed: het verleden.

‘Nazi!’ schreeuwde ze naar hem. ‘Ga terug naar Duitsland, waar je thuishoort!’

Het moet een vernietigende belediging zijn geweest. Een pijnlijke erfenis die hij had toevertrouwd aan iemand van wie hij hield, werd tegen hem gebruikt en haalde de angstige herinnering uit het verleden weer op. Die fout zou hij niet een tweede keer maken.

Toen mijn moeder kanker kreeg, eind jaren zeventig – ik zat op highschool – brachten we veel tijd samen door. We bespraken wat de toekomst voor mij in petto zou kunnen hebben en waarvan ze droomde. Ik zag dat ze vastbesloten was me alle adviezen te geven die ze nog in zich had, in de korte tijd die haar gegeven was. Nooit hadden we het over iets onheilspellends uit

het verleden van mijn vader of van zijn familie. Als ze iets had geweten, dan zou ze dat mij zeker hebben verteld. In 1982 stierf ze, ik was achttien jaar.

Kensington, Maryland

Achttien jaar na dat onverwachte bezoek van mijn onbekende stiefbroer stond ik op een vrijdagmiddag in de zomer van 1994 op van mijn bureau, ik was klaar met mijn werk bij een radio-station in Maryland en reed naar huis. Thuisgekomen zette ik de auto op de oprit en liep het trapje van de veranda op. ‘Mama!’ schreeuwden de jongens, ze holden uit de gang naar me toe om me te begroeten, sprongen in mijn armen en klemden zich aan me vast alsof ik maanden weg was geweest. Het was een ritueel waar ik nooit genoeg van kreeg. Ze waren extra opgewonden vanavond, want het was pizza-avond. Elke vrijdagavond kwamen de burens bij elkaar in een van de huizen op Grant Avenue, er werden pizza’s besteld, cocktails gedronken en we keken naar de kinderen die rondrenden op het grasveld, schreeuwend naar een of andere schurkachtige boef die wij volwassenen niet zagen. We bespraken hoe het er met de wereld voorstond, maar we hielden het gezellig. De oorlogen en rampen en conflicten drongen niet heel erg door in onze *suburb-bubble* in deze opvallende hoek van de wereld.

Na zonsondergang, als de vuurvliegjes verschenen in het donker, namen we afscheid van elkaar en liepen we naar huis onder het licht van de straatlantaarns. Onze jongens, van twee en drie jaar oud, holden voor ons uit. Ik pakte de post uit de brievenbus en ging er op weg naar de keuken snel even doorheen. Het waren vooral reclamefolders en een paar rekeningen. Maar er zat ook een brief bij. Hij was geadresseerd aan Christine Kuehn, mijn meisjesnaam, de letters waren getypt in een formeel zwart font. De afzender kwam uit Californië, het was een naam die ik niet kende.

Mark, mijn man, bracht onze twee zoons naar bed. Ik opende de envelop door hem met mijn vinger vanuit de hoek open te